

www.proni.ba

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

Impresum

PRONI Centar za omladinski razvoj objavljuje „Omladinski rad u Bosni i Hercegovini: Nastanak i razvoj u periodu 1995 – 2020“, na osnovu dugogodišnjeg iskustva u radu s mladima, u cilju boljeg razumijevanja i promocije omladinskog rada u Bosni i Hercegovini.

Autori:

Adnan Pečković

Jasmin Jašarević

Naslov:

Omladinski rad u Bosni i Hercegovini: Nastanak i razvoj u periodu 1995 – 2020

Izdavač:

PRONI Centar za omladinski razvoj

BiH, Brčko, Hadži Vasvije Zejčirović 5

Fotografije:

PRONI arhiva

Dizajn:

Dejan Rađen

Štampa:

Misija d.o.o. Brčko

Mjesto i godina izdavanja:

Brčko, 2020.

Uvod

Rad sa mladima na prostoru Bosne i Hercegovine nije nova pojava. U periodu postojanja Jugoslavije (SFRJ) postojale su različite omladinske organizacije, kao što su Pioniri, Izviđači, Savez komunističke omladine Jugoslavije i druge, a koje su bile pod ingerencijom i ideološkim uticajem države. Osnovna svrha gore pomenutih organizacija bila je promocija jugoslovenskog patriotizma, volonterizma, bratstva i jedinstva, kolektivnog djelovanja i uniformisanosti što su bile osnovne vrijednosti koje su promovisale tadašnje političke strukture.

Nakon pada socijalizma i ratnih zbivanja u Bosni i Hercegovini (1992 – 1995) bilo je nužno početi sa obnovom infrastrukture, ekonomije, različitih institucija ali i međuetničkih odnosa u Bosni i Hercegovini. Tokom ratnih dejstava stvorene su etnički homogene teritorije, te skoro da i nije bilo komunikacije između osoba različitih etničkih pripadnosti u Bosni i Hercegovini. Uvidjevši to, progresivni mladi ljudi, uz pomoć međunarodne zajednice u vidu novčanih sredstava i različitih vrsta obuka, nakon ratnih zbivanja odlučuju da se organizuju i daju svoj doprinos ponovnom uspostavljanju međuetničkih veza narušenih ratom. Na taj način formalne i neformalne grupe mladih uzimaju ulogu mirotvoraca, te daju svoj doprinos procesu pomirenja u Bosni i Hercegovini.

Omladinske organizacije u Bosni i Hercegovini bave se širokim spektrom tema, kao što su: izgradnja mira, socijalna pravda, ljudska prava, socijalna inkluzija mladih i drugo. Ipak, zajednički im je jedan cilj, a to je popravljjanje statusa mladih u bosanskohercegovačkom društvu. One više nisu pod direktnim uticajem državnog aparata, već djeluju po spostvenom nahođenju, te pokušavaju prepoznati i odgovoriti na potrebe mladih u zajednicama gdje djeluju.

Broj organizacija koje se bave omladinskim radom u Bosni i Hercegovini u ovom momentu nije moguće saznati kao ni tačan broj omladinskih radnika/ca koje se svakodnevno bave ovom profesijom na volonterskom osnovu ili su uposlenici/ce omladinskih organizacija, jer ne postoji opšteprihvaćena definicija omladinskog rada, kao ni opšteprihvaćena definicija ko je to omladinski radnik/ca kao što je to slučaj kod drugih zanimanja gdje su tačno definisani nivo obrazovanja i aktivnosti kojima se osoba određene profesije bavi.

Važnost omladinskog rada kao profesije u Bosni i Hercegovini ogleda se ponajviše u tome da Bosna i Hercegovina i preko dvadeset godina nakon ratnih zbivanja prolazi kroz tranzicijski proces koji, između ostalog, ima za posljedicu visoku nezaposlenost mladih (46.7 %),¹ odlazak mladih iz Bosne i Hercegovine, radikalizaciju mladih po vjerskom i etno – nacionalnom principu i druge pojave loše po živote mladih. Zbog svih ovih pojava (i drugih) nužno je jačati omladinski sektor u Bosni i Hercegovini kako bi on uključujući mlade u svoje aktivnosti doprinijeo kvalitetnijem suočavanju mladih sa izazovima koje tranzicijski period nosi sa sobom, te pomogao mladima da lakše prebrode prelazak iz djetinjstva u odraslo životno doba kako bi Bosna i Hercegovina na raspolaganju imala građane i građanke koji/e nose u sebi univrzalne vrijednosti kao što su multikulturalizam, empatija, mir, društveni progres, jednakopravnost i druge, a što su vrijednosti koje u sebi nose sve kulture.

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

U novembru 2010. godine Vijeće Evrope izdaje rezoluciju koja kaže sljedeće: „*Omladinski rad se dešava u vanškolskom području, kao i u specifičnim aktivnostima koje se dešavaju u slobodno vrijeme, a baziran je na neformalnim i informalnim procesima učenja i volonterskoj participaciji mladih ljudi. Ove aktivnosti su vođene ili od strane samih mladih ljudi, u saradnji sa omladinskim radnicima/ca ili su vođene kroz edukativno ili pedagoško vođstvo od strane profesionalnih ili volonterski angažovanih omladinskih radnika/ca, a mogu se razvijati ili biti predmet promjena uzrokovanih različitim dinamikama*“.⁴

Iako ne postoji univerzalna definicija omladinskog rada u gore navedenim definicijama primjećujemo sličnosti koje su bazirane na ciljevima omladinskog rada, te u metodama implementacije aktivnosti iz oblasti omladinskog rada. U gore navedenim definicijama primjećujemo pojmove kao što su neformalno obrazovanje, fokus na mlade, aktivno učešće mladih, društvena transformacija i drugo što su i osnovne karakteristike omladinskog rada kao profesije, te ćemo u daljenjem tekstu, kada govorimo o organizacijama koje se bave omladinskim radom u Bosni i Hercegovini, koristiti upravo ove vrijednosti i principe.

[ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba](#)

Nakon ratnih zbivanja (1992 – 1995) bilo je potrebno rekonstruisati infrastrukturu, institucije, ekonomiju i sve drugo nužno za funkcionisanje države. Prepoznavši to mladi ljudi krajem devedesetih godina počinju sa raznim vidovima samoorganizovanja pokušavajući odgovoriti na potrebe mladih u svojim zajednicama, te na taj način doprinijeti poboljšanju statusa mladih i razvoju svojih zajednica. Potrebu za učešćem mladih u razvijanju lokalnih zajednica i Bosne i Hercegovine u cjelini prepoznaje i međunarodna zajednica koja kroz donatorska sredstva, te organizovanjem različitih obuka za omladinske radnike/ce pomaže razvoju organizovanog omladinskog rada po „*zapadnom*“ modelu, ali uz uvažavanje potreba mladih ljudi u Bosni i Hercegovini.

Aktivnosti u koje su se mladi mogli uključiti pokrivale su različite oblasti od interesa za mlade, od muzike, teatra, putovanja, ekologije, kulture, sporta do različitih seminara, obuka i treninga potrebnih mladim ljudima kako bi postali nosioci promjena u svojim zajednicama. Putem ovih aktivnosti omladinski radnici/ce pokušavali su uticati na vrijednosni sistem kod mladih, te pomoći im da prevaziđu eventualne predrasude koje su imali.

Tadašnje političke elite vide mlade kao problem, a ne kao resurs. Među mladima vlada velika nezaposlenost, ratne strasti još uvijek nisu iščezle, te je primjetna tendencija da se mladi okreću etnonacionalizmu i drugim destruktivnim vidovima ponašanja.⁵ Za razliku od tadašnjih političkih aktera u Bosni i Hercegovini omladinske organizacije uvidjele su da mladi imaju potencijal da utiču na društvene promjene u svojim zajednicama.

Tako PRONI Centar za omladinski razvoj⁶ (Tadašnji PRONI Institut za socijalno obrazovanje sa sjedištem u Švedskoj) na području Bosne i Hercegovine (sa kancelarijama u Brčkom, Gornjem Rahiću, Doboju, Maglaju i Travniku) u saradnji sa univerzitetom Jonkoping (Švedska) organizuje prve univerzitetske kurseve za omladinski rad akreditovane od strane pomenutog univerziteta. Tako da možemo reći da je saradnja PRONI-a i Univerziteta Jonkoping dovela do toga da Bosna i Hercegovina dobije prve profesionalne omladinske radnike/ce koji/e su se u kasnijem periodu bavili omladinskim radom u mnogim organizacijama u Bosni i Hercegovini i regionu. Bitno je napomenuti i to da je PRONI prve kancelarije formirao u mjestima koja su bili na linijama ratnih razdvajanja kako bi na taj način doprinio spajanju ratnim dejstvima pokidanih veza između mladih različitih etničkih pripadnosti. Prve kancelarije formirane od strane PRONI-a bile su u Brčko distriktu i Gornjem Rahiću u sjeveroistočnoj Bosni i Hercegovini na liniji razdvajanja između bosanskih i srpskih vojnih snaga i to u avgustu 1998. godine.

Volonteri i uposlenici prvih omladinskih organizacija u Bosni i Hercegovini bavili su se pitanjima izgradnje mira, socijalnim obrazovanjem, promociji ljudskih prava, međusektorskom saradnjom i drugim aktivnostima od važnosti za mlade i razvoj Bosne i Hercegovine u cjelini. Kako bi njihov uticaj u društvu poprimio željene razmjere shvatili su da je umrežavanje i udruživanje u mreže omladinskih organizacija od velike važnosti. Tako je 1997. godine uz podršku Helšinskog parlamenta građana formirana hCa Omladinska mreža Bosne i Hercegovine koja okuplja 123 organizacije i 39 pojedinaca iz Bosne i Hercegovine.⁷ Osnovni cilj hCa Omladinske mreže u BiH je uvezivanje mladih sa područja cijele Bosne i Hercegovine, posebno mladih iz manjih sredina, te na taj način pokušati smanjiti posljedice ratnih zbivanja u Bosni i Hercegovini.

U prvoj polovini 2000 -tih broj omladinskih organizacija u Bosni i Hercegovini raste. Tako se, među ostalima, formiraju Institut za razvoj mladih KULT⁸ sa sjedištem u Sarajevu (2002), IPAK - Mladi grade budućnost sa sjedištem u Tuzli⁹ (2003), Centar za izgradnju mira sa sjedištem u Sanskom Mostu¹⁰ (2004), Perpetuum Mobile sa sjedištem u Banjoj Luci (2006),

Sve navedene organizacije posvećene su omladinskom radu, te kroz neformalno obrazovanje rade na pitanjima izgradnje mira, socijalnoj uključenosti mladih, ličnom razvoju mladih, te koristeći mlade kao resurs rade na razvoju lokalnih zajednica i Bosne i Hercegovine u cjelini.

Tokom 2010. godine dolazi do formiranja još jedne mreže omladinskih organizacija u Bosni i Hercegovini, Mreža za izgradnju mira¹¹. Mreža za izgradnju mira okuplja oko devedeset organizacija iz cijele Bosne i Hercegovine, a ima za cilj „*podizanje kvaliteta društvenog i ekonomskog života u BiH, kao i ka dugoročnom povećanju sposobnosti cijelog društva da se nosi s naslijeđem naše nedavne historije, s različitostima, te latentnim ili otvorenim sukobima na konstruktivan i nenasilan način*” (Strateški plan mreže za izgradnju mira, 2016 – 2020)¹². Mreža za izgradnju mira bavila se pitanjima obrazovanja, sigurnosti, zaštitom i promocijom ljudskih i manjinskih prava, suočavanja s prošlošću i tranzicijskom pravdom, jačanjem kapaciteta civilnog društva za izgradnju istinskog mira, vraćanja povjerenja među BiH narodima, konstruktivnijeg djelovanja na vladajuće političke strukture u BiH i unapređenjem suživota u BiH.

Gore navedene organizacije, ali i mnoge druge koje ovdje nismo spomenuli (što ne znači da su manje važne, već je problem u ograničenosti prostora za tekst) prate osnovne etičke i profesionalne principe koje nalaže omladinski rad kao profesija, ali isto tako u svom radu posvećene su mladima, koriste metodologije neformalnog obrazovanja u svom radu, mladi koji se pridružuju ovim organizacijama pridružuju se na dobrovoljnoj bazi, imaju za cilj transformaciju bosanskohercegovačkog društva, te ih zbog toga možemo svrstati u sferu omladinskog rada.

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

Vijeće mladih Federacije Bosne i Hercegovine

Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine¹³ definiše Vijeće mladih kao „*krovno udruženje mladih zasnovano na dobrovoljnom članstvu omladinskih udruženja, a koje predstavlja interese mladih i omladinskih udruženja.*“, a oformljeno je u februaru 2016. godine. Osnivanju Vijeća mladih Federacije Bosne i Hercegovine prethodilo je osnivanje kantonalnih vijeća mladih i to: Vijeće mladih Tuzlanskog kantona, Vijeće mladih kantona Sarajevo, Vijeće mladih Unsko-sanskog kantona, Vijeće mladih županije Zapadnohercegovačke, Vijeće mladih Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna i Vijeće mladih županije Posavske. Osim kantonalnih vijeća mladih članice Vijeća mladih Federacije Bosne i Hercegovine su i 31 lokalno vijeće mladih i 108 omladinskih organizacija iz Federacije Bosne i Hercegovine.¹⁴

Vijeće mladih Federacije Bosne i Hercegovine postavilo je sebi sljedeće ciljeve: saradnja između Vijeća mladih i institucija vlasti, promovisati rad sa mladima i omladinski rad, jačati uključenja mladih u društveni život zajednice, popularizovati i širiti svijesti o značaju rada sa mladima i pristupu mladima, poboljšanje uslova života mladih ljudi u Federaciji Bosne i Hercegovine, izrada strateških dokumenata i operativnih programa iz oblasti rada sa mladima i omladinskog rada, saradnja Vijeća mladih s drugim vijećima mladih, kako na nižim, tako i na višim nivoima.¹⁵

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

[proni.ba](#)

Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta

Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta formirano je nakon usvajanja Zakona o mladima Brčko distrikta. Formalno je nastalo u novembru 2018 godine, tako da je Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta najmlađe krovno tijelo mladih u Bosni i Hercegovini. Trenutno ga čini 12 omladinskih organizacija sa područja Brčko distrikta.

Zakon mladima Brčko distrikta¹⁹ definiše Vijeće mladih Brčko distrikta kao: „*Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta BiH je Zakonom o mladima Brčko distrikta BiH definisano tijelo, koje predstavlja krovnu organizaciju omladinskih udruženja u Brčko distriktu BiH i kao takvo učestvuje u kreiranju politika, programa i strategija za mlade u saradnji sa zakonodavnim tijelima.*”

[proni.ba](#)

- [proni.ba](#)

[proni.ba](#)

Od mirotvoraca do institucionalne brige za mladima

Krajem devedesetih godina politički diskurs u Bosni i Hercegovini još uvijek je bio opterećen prošlošću i ratnim zbivanjima. Opterećene prošlošću političke elite nisu bile u stanju pružiti mladima nikakve razvojne strategije niti bilo koji vid institucionalne brige o mladima. Bosna i Hercegovina ostala je država podijeljena na etnički homogene teritorije što je direktno ugrožavalo, i danas ugrožava, mirovne procese u Bosni i Hercegovini.²⁰ Ukoliko tome dodamo i etničku segregaciju u školstvu u Bosni i Hercegovini možemo tvrditi da su državne institucije radile na jačanju etničkih podjela u Bosni i Hercegovini, te da je Bosna i Hercegovina trebala jednu jaku protivtežu etno političkom diskursu koji je tada vladao. Protivteža je i došla u vidu samoorganizovanja omladinskih organizacija koje su uvidjele potrebu za ponovnim usvajanjem univerzalnih vrijednosti poput mira, tolerancije, saradnje, empatije, solidarnosti i drugih u Bosni i Hercegovini.

Nevladine organizacije koje su se bavile omladinskim radom krajem devedesetih i početkom dvijehiljaditih bile su nezavisne od domaćih vlastodržaca i državnog sistema u najvećoj mjeri zbog donatorskih sredstava doniranih od strane međunarodne zajednice što im je omogućavalo veliki stepen slobode u djelovanju. Osim finansijskih sredstava međunarodna zajednica omogućila je i organizaciju mnogobrojnih treninga i seminara u zemlji i inostranstvu kako bi omladinski rad u Bosni i Hercegovini dosegao potrebnu kvalitetu i bio u stanju odgovoriti na potrebe mladih u Bosni i Hercegovini.

[proni.ba](#)

Tokom tranzicijskog perioda koji se dešava u Bosni i Hercegovini nke potrebe mladih ljudi ostaju, ali isto tako dolaze i druge. Egzistencijalna pitanja, obrazovanje, zaposlenje, uloga mladih kod donošenja odluka o temama koje su od važnosti za mlade, emigracija postaju od sve veće važnosti za mlade.²¹ Omladinske organizacije prate potrebe ladih ljudi i pokušavaju odgovoriti na njih. tako da se osim mirovnjačkih aktivnosti (što je princip i vrijednost koji se i danas provlači kroz aktivnosti omladinskih organizacija) počinje se raditi i na ličnom i profesionalnom razvoju mladih. Pretpostavlja se da u Bosni i Hercegovini postoji između 250 – 300 omladinski organizacija. One se bave neformalnim obrazovanjem, različitim inicijativama, projektima, organizovanjem informativnih servisa za mlade, stvaranjem prilika za volontiranje, a služe i kao trening centri za mlade.²²

Reference

- 1 – <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS> (Podaci Svjetske banke govore o mladima između 15 – 24 godina. Obzirom da Zakoni o mladima u Bosni i Hercegovini smatraju mladima osobe do 30 godina ovaj broj je i veći. Ako pri tome uzmemo u obzir i odlazak mladih iz Bosne i Hercegovine onda je važnost ovog procenta i veća)
- 2 - OKORUZ - Osiguranje Kvaliteta u omladinskom radu u zajednici, 2007
- 3 – <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>
- 4 – <https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/8641305/Resolution+of+the+EU+Council+of+18-19+November+2010+on+youth+work/065f18e1-7392-4d88-b4f1-f0fcf2d33cc0>
- 5 – Žiga J., Turčilo L., Osmić A., Bašić S., Džananović Miraščija N, Kapidžić D. and Brkić-Šmigoc J. (2015), Youth study Bosnia and Herzegovina, Faculty of Political Sciences and Friedrich Ebert Stiftung, Sarajevo
- 6 – <http://www.proni.ba/>
- 7 – <http://www.omladina-bih.net/>
- 8 – <https://mladi.org/v2/bs/>
- 9 – <http://www.ipak-mgb.ba/>
- 10 – <http://unvocim.net/eng/>
- 11 – <https://www.mreza-mira.net/>
- 12 – <https://www.mreza-mira.net/o-nama/strateski-dokumenti/>
- 13 – <https://www.vijecemladih.ba/wp-content/uploads/2016/12/Zakon-o-mladima.pdf>

[proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba](#)

- 25

PRONI Centar za omladinski razvoj

www.proni.ba
info@pronib.ba

Brčko, 2020.